

Stichting Framer Framed

Geadviseerd subsidiebedrag: € 797.350

Gevraagd subsidiebedrag: € 797.350

Over de instelling

Stichting Framer Framed (hierna: Framer Framed), beeldende kunst, presentatie-instellingen, Amsterdam

Framer Framed, opgericht in 2010, staat voor 'hoogwaardige' internationale tentoonstellingen en een 'veelomvattend en kritisch' programma. De instelling wil het kunstenlandschap 'inclusief en rechtvaardig' maken. De verhalen en realiteiten van gemarginaliseerde gemeenschappen vormen haar vertrekpunt. Daarmee bevraagt zij ook het dominante (westerse) kunstdiscours, dat doorgaans geen ruimte biedt aan wat de feministische sociologe Donna Haraway 'gesitueerde kennis' noemt, noch aan kunstenaars zonder klassieke, westerse opleiding. Framer Framed zet zich in om die ruimte wel te bieden. Gemeenschappelijke en collectieve leerprocessen, evenals (intersectorale) samenwerkingen, zijn belangrijk. De instelling ziet zichzelf niet alleen als kweekvijver, maar ook als 'sociaal domein', een plek voor ontmoeting en uitwisseling. Voor de periode 2025 - 2028 zijn de tentoonstellingen (tien per jaar) gegroepeerd rond actuele thema's als 'dekolonisatie', 'klimaatverandering' en 'gemeenschap'. Framer Framed beschikt sinds 2019 over een tentoonstellingsruimte in Amsterdam-Oost (als hoofdlocatie) en programmeert sinds 2018 in Werkplaats Molenwijk in Amsterdam-Noord. Daarnaast organiseert zij projecten in het buitenland.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.33 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur (hierna: raad) adviseert Stichting Framer Framed een subsidiebedrag toe te kennen van € 797.350.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Terugkijkend op de subsidieperiode 2021 - 2024 constateert de raad dat Framer Framed grote ambities heeft getoond. De tentoonstellingen, op twee locaties in Amsterdam en in het buitenland, waren agenderend, maatschappijkritisch en verrassend. Er is gewerkt met een goede mix van *up-and-coming* en vermaarde kunstenaars en Framer Framed toonde lef door met grootse concepten te werken. De presentatieruimte in Amsterdam-Oost werd gevarieerd geprogrammeerd en

doorgaans was er een mooie verscheidenheid aan uitdrukkingsvormen te zien. Om talentontwikkeling te ondersteunen is de afgelopen jaren gestart met residenties. De raad vond dit een interessante ontwikkeling voor een presentatie-instelling, zolang het niet tot onevenredig meer werkdruk zou leiden. Door de heldere visie en het heldere profiel van Framer Framed vormden de tentoonstellingen en de overige programmering, zoals lezingen, publicaties en performances, een coherent geheel.

Hoewel de koppeling tussen artistieke kwaliteit en maatschappelijke relevantie geen unicum meer is, vindt de raad dat Framer Framed in haar plan voor de subsidieperiode 2025 - 2028 opnieuw en zeer overtuigend laat zien dat zij op dit vlak binnen de hedendaagse beeldende kunst in Nederland nog steeds een voorloper is. Maatschappelijk gedreven artistiek onderzoek om een diverse en inclusieve toekomst te realiseren: hiermee zette Framer Framed zichzelf op de kaart en hierop bouwt zij de komende jaren voort.

Vanuit een duidelijke positionering beschrijft Framer Framed een prikkelend, goed doordacht en samenhangend programma, dat op de raad intrinsiek gemotiveerd overkomt. De tentoonstellingen (tien per jaar) zijn gegroepeerd rond actuele, vrij algemene thema's als 'dekolonisatie', 'klimaatverandering' en 'gemeenschap'. Framer Framed kiest daarbij echter specifieke invalshoeken, wat haar discours onderscheidend maakt: 'Democratisering van de geschiedenis', 'Klimaatkolonialisme' en 'De commons'. De instelling kijkt de komende jaren naar geschiedenissen (met een project over bijvoorbeeld de geannuleerde Aziatisch-Afrikaanse conferentie Bandung van 1965, en een herontwerp van de 'Indische Tapijten' van koning Lodewijk XIV) en naar de gevolgen van de klimaatcrisis voor gemeenschappen in voormalige koloniale gebieden (met onder meer een tentoonstelling gerelateerd aan de Sami in de Arctische gebieden en een onderzoek naar hoe archipelbewoners samenleven). Maar ook het fenomeen van de tentoonstellingspraktijk zelf wordt onder de loep genomen, met veelbelovende projecten door kunstcollectieven uit Indonesië, Congo, Mexico en van een onlinegemeenschap.

Framer Framed levert een onderzoekende bijdrage aan het maatschappelijk debat over diversiteit en inclusie. In het verlengde hiervan bevraagt zij ook wie mag meebepalen wat kunst is. Daarin ligt volgens de raad nog altijd het meest vernieuwende aspect van Framer Framed. Het westerse discours en de westerse blik hebben bij deze presentatie-instelling niet meer het alleenrecht. Framer Framed maakt – in alle lagen en activiteiten van haar organisatie – ruim baan voor andere stemmen en perspectieven, waaronder die van de autodidact en het collectief. De raad vindt dat de koers van Framer Framed uitdagende vragen met zich meebrengt over de positie en betekenis van de kunstenaar en de kunst.

Naast lof heeft de raad echter ook een kanttekening. Framer Framed vertrekt vanuit maatschappelijke onderzoeksvragen, waarbij de programma's worden gemaakt door wisselende curatoren(teams). In het plan lijken de kunstenaar en de zeggingskracht van de individuele kunstuiting soms een enigszins ondergeschikte rol te spelen: de kunstwerken zijn vaak de bouwstenen voor of illustraties bij het sociaalmaatschappelijke verhaal dat de instelling wil vertellen. Hij vindt het tekenend dat de keuze voor bepaalde kunstenaars(collectieven) in de aanvraag vooral vanuit dat maatschappelijke perspectief wordt gemotiveerd. Hij had graag gelezen waarom de gekozen kunstenaars(collectieven) tevens in artistiek opzicht van belang zijn. De raad is positief over de artistieke kwaliteit van Framer Framed, maar hoopt wel dat zij, juist omdat zij een voorlopersrol vervult in het maatschappelijk gedreven artistiek onderzoek, de balans tussen artistieke en maatschappelijke betekenis, tussen een autonoom verhaal en een instrumenteel verhaal, kritisch blijft wegen.

Aan talentontwikkeling besteedt Framer Framed ruim aandacht. Er worden opdrachten verleend, het huis staat open voor veelsoortig geschoolde en niet-geschoolde kunstenaars en er worden verschillende residenties mogelijk gemaakt. Het verheugt de raad dat Framer Framed de samenwerking voortzet met enkele grotere partijen in de kunstwereld, waardoor er meer mogelijk wordt voor haar kunstenaars. Zo zullen in de periode 2025 - 2028 wederom werken worden ontwikkeld die daarna doorreizen naar het Van Abbemuseum in Eindhoven, waar ze op grotere schaal worden uitgelicht. Deelnemers aan de Rijksakademie van beeldende kunsten kunnen een residentie krijgen bij Molenwijk-Noord en de 'Jan van Eyck-Framer Framed residentie', die in 2022 van start is gegaan, krijgt de komende vier jaar een vervolg met twee plekken: in Amsterdam bij Framer Framed en in Maastricht bij de postacademische instelling Van Eyck. Samen met Atelier KTIVL wordt wederom een artistiek-wetenschappelijke residentie over koloniale geschiedenis mogelijk gemaakt.

Maatschappelijke betekenis

De maatschappelijke betekenis van Framer Framed heeft vanaf het begin gelegen in haar artistieke en inhoudelijke programmering. Met onderwerpen als 'identiteit', 'diversiteit', 'dekolonisatie' en 'ecologie' droeg de instelling ook in de subsidieperiode 2021 - 2024 bij aan maatschappelijke bewustwording. Framer Framed ging samenwerkingen aan met diverse hogescholen, universiteiten, het Kenniscentrum Ongelijkheid en de ggz. Kwetsbare doelgroepen als queer vluchtelingen, psychiatrische patiënten met een migratieachtergrond en ongedocumenteerde kunstenaars en ambachtsmensen kregen onder begeleiding bovendien een eigen podium. Deze nieuwe stap typeerde de alertheid en inclusieve blik waarmee Framer Framed haar omgeving en programma bleef benaderen. Deze programma's maakten haar ambitie om als presentatie-instelling ook een sociale, educatieve plek te willen zijn, nog concreter.

Ook het activiteitenplan van Framer Framed voor de subsidieperiode 2025 - 2028 heeft naar het oordeel van de raad een sterke maatschappelijke betekenis. Niet alleen door de thema's van het artistieke onderzoek, die inherent allemaal ook over diversiteit en inclusie gaan (zie 'Artistieke/inhoudelijke betekenis'), maar ook door de werkwijze die de instelling hanteert. Artistiek onderzoek is bij Framer Framed een samenwerkingsproces – tussen kunstenaars of collectieven, wetenschappelijke partners, maatschappelijke organisaties en andere (minder formeel georganiseerde) belanghebbenden, zoals lokale gemeenschappen. Dat wordt overtuigend duidelijk in de aanvraag.

De komende jaren zijn er onderzoeks- en onderwijsamenwerkingen met Amsterdam School for Cultural Analysis, Breitner Academie, Sandberg Instituut en collega-presentatie-instelling De Appel (voor de 'Lumbung-master'). Lokale gemeenschappen worden langs drie beleidlijnen bereikt: in de eigen Werkplaats Molenwijk in Amsterdam-Noord, waar de focus ligt op kunstenaars(residenties) met een sociale praktijk, via projecten op de hoofdlocatie in Amsterdam-Oost, en via de thematisch lijn 'Communities met diverse achtergrond', waar samen met een welzijnspartner het aantal ateliers voor kwetsbare groepen wordt uitgebreid. Voor zover de raad op basis van de plannen kan beoordelen zijn de relaties van Framer Framed divers, inclusief, duurzaam en daadwerkelijk wederkerig, wat hij zeer waardeert.

Framer Framed maakt ook voldoende duidelijk hoe ze haar diversiteitsbeleid ten aanzien van personeel en medewerkers vormgeeft. De raad vindt het belangrijk dat Framer Framed, juist omdat diversiteit en inclusie deel zijn van haar identiteit, haar personele diversiteitsdoelstellingen blijft evalueren en zo nodig herijkt.

In de aanvraag is voldoende ingegaan op de toepassing van de kernwaarden van de Fair Practice Code, zoals solidariteit, duurzaamheid en vertrouwen. Het beleid ten aanzien van sociale veiligheid wordt geborgd door een interne aandachtsfunctionaris, een externe vertrouwenspersoon en een gedragscode. In het hernieuwde bestuursreglement uit 2022 is aandacht besteed aan het feit dat de directie ook 'een familiale band' heeft. De raad vindt deze transparantie belangrijk.

Op afspraken over eerlijke beloning wordt in de aangeleverde stukken uitgebreid ingegaan. Naast de Richtlijn functie- en loonebouw voor presentatie-instellingen volgt Framer Framed de Richtlijn Kunstenaarshonoraria. De instelling is aangesloten bij het landelijk platform voor presentatie-instellingen De Zaak Nu. De raad prijst de betrokkenheid van Framer Framed bij de werkgroep die werkt aan een cao voor de sector presentatie-instellingen en vindt het jammer dat hierover niet meer te lezen was.

Toegankelijkheid

Framer Framed was in de subsidieperiode 2021 - 2024 goed toegankelijk wat betreft digitaal aanbod, architectuur en voorzieningen. De raad zag een mooie intensivering van het marketingbeleid met de aanstelling van extra medewerkers en het uitbrengen van onder meer podcasts, audiotours, publicaties in boekvorm, hoogwaardige streamings en online tentoonstellingen. Met verschillende projecten wist Framer Framed haar internationale positie te verstevigen en er zijn verschillende publieksonderzoeken opgestart. Ook haar educatiebeleid werd sterker, met een enthousiasmerende reeks binnenschoolse en buitenschoolse activiteiten, gericht op primair, voortgezet en hoger onderwijs, zowel in Amsterdam-Noord als Amsterdam-Oost.

De raad heeft vertrouwen in het publieksbeleid van Framer Framed voor de subsidieperiode 2025 - 2028. De tentoonstellingen en mediaproducties krijgen vele spin-offs: van publieksprogramma's en educatie tot digitale programmering. De instelling heeft goed inzicht in haar bezoekers en is zelfreflectief over wat wel en (nog) niet werkt. Ze beschrijft duidelijke doelgroepen en de benadering van publiek is, passend bij het DNA van de instelling, divers en inclusief. Framer Framed zet verschillende instrumenten in om drempelverlagend te werken. De toegang is gratis en het taalgebruik is niet-specialistisch. Ook zijn er audio-toelichtingen en rondleidingen in meerdere talen. Hoewel Framer Framed in de stedelijke regio al een groot bereik heeft, denkt de raad dat ze haar landelijk belang nog kan versterken door meer publiek te werven buiten Amsterdam.

Lovenswaardig is dat Framer Framed de komende jaren blijft investeren in digitaal aanbod. De raad krijgt de indruk dat 'online' wordt beschouwd als een volwaardige manier van ervaren en niet alleen wordt ingezet voor marketing- en communicatiedoelinden. De zelfgemaakte 'Archiving Tool' wordt de komende jaren gedeeld met organisaties die minder middelen hebben om hun archief te bewaren en toegankelijk te maken.

Passend bij Framer Framed is haar inzet op educatie. De raad vindt het sterk dat de instelling vertrekt vanuit een visie op educatie, die met de centrale elementen 'unlearning' en 'togetherness' aansluit bij de artistieke visie. Ook is hij te spreken over het brede aanbod voor leerlingen uit het praktijkonderwijs en het vmbo tot en met het vwo. Zowel in Amsterdam-Oost als Amsterdam-Noord werkt Framer Framed daartoe samen met scholen en welzijnspartners. Het Stadsatelier Noord is sinds 2024 een talentontwikkelingsprogramma in Amsterdam-Noord, in samenwerking met een aantal culturele partners op het gebied van dans, poëzie en theater, voor jongeren vanaf 13 jaar.

Bedrijfsmatige gezondheid

Dankzij verbreding van het financiële draagvlak, vooral door extra subsidies, kon

Framer Framed in de subsidieperiode 2021 - 2024 groeien en een start maken met het opbouwen van een continuïteitsreserve.

Voor de subsidieperiode 2025 - 2028 blijft de financieringsmix van Framer Framed nagenoeg gelijk. Onder meer schoolgebonden activiteiten en coproductieafspraken zullen zorgen voor een bescheiden groei in de eigen inkomsten. Op basis van de kengetallen (liquiditeit, solvabiliteit en weerstandsvermogen) in de jaarrekening 2022 constateert de raad dat de instelling financieel gezond is. Wel mist de raad in de aanvraag hoe Framer Framed verwacht om te gaan met financiële risico's. Zij benoemt alleen de continuïteitsreserve. De gratis entree vindt de raad passend bij het profiel van Framer Framed en financieel acceptabel omdat de instelling creatief is in het werven van andere publieksinkomsten, via bijvoorbeeld de permanente educatieruimte in huis, de boekwinkel en de vriendenkring.

Framer Framed heeft evenveel vast en tijdelijk personeel in dienst: met ingang van 2025 zeventien personen voor 13 fte. Daarnaast kan ze rekenen op de inzet van een flink aantal vrijwilligers en stagiair(e)s en maakt ze gebruik van inhuur. Het personeel is met twee personen uitgebreid vanwege de overgang van een 40-urige naar een 38-urige werkweek in lijn met de meest recente Richtlijn functie- en loonbouw presentatie-instellingen, en door het omzetten van enkele zzp-overeenkomsten naar een dienstverband conform de nieuwe wetgeving voor zzp'ers per 2025.

Framer Framed licht de toepassing van de principes van de Governance Code Cultuur onvoldoende toe. Aan onder meer het onafhankelijk en integer handelen van bestuur en raad van toezicht wordt geen aandacht besteed en andere principes worden onvoldoende onderbouwd. De raad hecht eraan dat Framer Framed de code in het eerstvolgende jaarverslag verder heeft uitgewerkt.

Geografische spreiding

Framer Framed is gevestigd in Amsterdam. Binnen de categorie Presentatie-instellingen zijn er meer aanvragers dan beschikbare plekken. Een goede geografische spreiding kan worden gerealiseerd op basis van afweging van de vestigingsplaats van de aanvragers.